

Az utóbbi évek jelentős nemzetközi szélsőjobboldali terrorcselekmények elkövetőinek internethasználata és globális összefüggései

I. Bevezetés

A 2020. február 19-i hanauai és a 2019. október 9-i hallei terrortámadások, az ismétlődő zavargások, az erőszakos szélsőjobboldali extrémista incidensek számának konzisztens növekedése, melyet a 2018 Annual Report on the Protection of the Constitution² mutat, mind jelzi, hogy az erőszakos szélsőjobboldali extrémizmus és még inkább általánosságban a jobboldali extrémista ideológiák egyre nagyobb kihívást jelentenek a német hatóságok számára. A legutóbbi németországi terrortámadások egy globális összefüggést jeleznek a szélsőjobboldali extrémisták viselkedésében. Több közös elem mellett, úgy tűnik, hogy e támadások modus operandija korábbi jobboldali terrortámadásokhoz - mint az új-zélandi christchurchi vagy az egyesült államokbeli el paso-i - kapcsolódik, és általuk inspirált. Úgy látszik, a közösségi média gyors elterjedése megkönnyíti a jobboldali extrémista radikalizációt és toborzást. Ezek a terek, ahol a radikalizált személyek kommunikálhatnak és tartalmakat oszthatnak meg egymással, lehetővé teszik a szélsőjobboldali extrémisták gyorsan kiterjedő hálózatának világszintű fejlődését. Ahogy az terjed, és különböző ütemben fejlődik a világ különböző részein, ez a korábban lokálisnak gondolt kihívás transznacionális karaktert ölt. ³ A jobboldali extrémista csoportoknak és terroristáknak hosszú ideje jó nemzetközi összeköttetések vannak, a fő célközönségük általában a saját nemzetük volt, de a livestreaming (élő internetes közvetítés) egyre gyakoribb használatával, az angol nyelvű manifesztumokkal és a közösségi média platformjaival, mint a személyes hálózataik fő elősegítőjével, a jobboldali terrorizmus egyre inkább egy globális színtér felé tolódik.⁴ Az utóbbi években a szélsőjobboldali extrémisták terrorhulláma – Pittsburgh, Christchurch, Poway, El Paso, Halle (továbbá Haunau) – Macklin szerint egy láncreakció, mely a jobboldali extrémisták erőszakos online szubkulturális milióiban ösztönzött. Ez a digitális ökoszisztéma egy kumulatív lendületet táplál, ami arra szolgál, hogy csökkentse az abban résztvevők erőszak iránti ingerküszöbét. Egyik terrorcselekmény ösztönzi és inspirálja a másikat, „szentek” és „mártírok” egy növekvő kánonját létrehozva.⁵ Clarke a jövőre nézve a globális terrorizmust illetően az egyik legnagyobb aggodalmat keltő trendnek az erőszakos fehér felsőbbrendűséget hirdető extrémista szervezetek és más, a szélsőjobboldali extrémizmus különféle formái által motivált csoportok terjedését tartja.

A terroristák továbbra is kísérletezni fognak új technológiákkal, hogy aszimmetrikus előnyhöz juthassanak. 2020-ban keveseket lepne meg egy drónnal vagy drónok rajával

¹ Doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi Tanszék

²2018 Annual Report on the Protection of the Constitution (Facts and Trends). <https://www.verfassungsschutz.de/en/public-relations/publications/annual-reports/annual-report-2018-summary> (2020.05.14.) Idézi: Caniglia, Mattia –Winkler, Linda –Métais, Solène: The Rise Of The Right-Wing Violent Extremism Threat In Germany And Its Transnational Character. ESISC, Belgium, 2020. 1. o.

³ Caniglia –Winkler –Métais: i.m. 1. o.

⁴ Koehler, Daniel: The Halle, Germany, Synagogue Attack and the Evolution of the Far-Right Terror Threat. CTC Sentinel, 2019. Vol. 12. No. 11. 14. o.

⁵ Macklin, Graham: The El Paso Terrorist Attack: The Chain Reaction of Global Right-Wing Terror. CTC Sentinel, 2019. Vol. 12. No. 11. 1. o.

elkövetett terrortámadás. A németországi Halle-ben 3D nyomtatással⁶ előállított fegyverrel elkövetett támadás is jelezhet egy növekvő kifinomultságot, de legalábbis az új technológiák iránti további erős érdeklődést. Ugyan a mesterséges intelligencia és a gépi tanulás a nem állami szereplők számára nehezebben megközelíthető, a dezinformáció és a „deep fake-ek” új és összetett kihívásokat állítanak a terrorizmus elleni küzdelem szereplői, beleértve a bűnüldöző szervek és titkosszolgálatok elé. Miközben a közösségi média cégek a terroristák közösségi médiahasználatára elleni fellépésre törekednek, a legmodernebb csoportok új módszereket fognak felfedezni a propaganda gyártására és terjesztésére.⁷

Jelen tanulmányban az utóbbi évek jelentős szélsőjobboldali nemzetközi, nevezetesen a christchurchi, poway-i, El paso-i, hallei, hanai terrorcselekmények elkövetőinek internethasználatát és annak globális összefüggéseit kívánom megvizsgálni. Górcső alá veszem a mögöttük lévő motiváló ideát, a „Great Replacement” elméletet, és az abban rejlő kockázatot.

II. A jobboldali terrorizmusról röviden

A terrorizmus típusait tekintve Korinek László megkülönböztet elsősorban állami és nem állami terrorizmust; kisebb jelentőséget tulajdonít a nemzeti és nemzetközi terrorizmus elhatárolásának. Ideológiai indítást tekintve megkülönböztet szélsőjobboldali és szélsőbalos szervezeteket, etnikai, faji, vallási okokra visszavezethető, vagy ilyen célok által vezérelt terrorizmust. Az alkalmazott eszközök és módszerek alapján tipizál nukleáris-, biológiai-, környezeti- és ökoterrorizmust. Korinek említi a „városi terrorizmust” (urban terrorism) és a virtuális terrorizmust (cyberterrorism), és elkülöníti a szervezet tagjaként, de legalábbis meghatározott csoporthoz tartozó terroristákat és az egyedül tevékenykedő „magányos farkasokat.”⁸

Mudde a jobboldali extrémizmus 26 szakirodalmi definíciója alapján a jobboldali extrémizmus 58 különböző jellemzőjét azonosítja, és rávilágít, hogy ezek közül csak öt jelenik meg valamilyen formában legalább a vizsgált szerzők felénél: nacionalizmus, rasszizmus, xenofóbia, anti-demokrácia és erős állam.⁹

A jobboldali extrémizmus összetett ideológiáinak részletes¹⁰ ismertetése jelen tanulmány kereteit szétfeszítené, ezért azokban csak olyan mélységben merülök el, amennyire a jelen tanulmány célkitűzéséhez feltétlenül szükséges.

Az USA elleni 2001. szeptember 11-i terrortámadás óta a jobboldali terrorizmust elhomályosította a szélsőséges iszlám terrorizmus okozta aggodalom. Ez kezd megváltozni. Az utóbbi évtized során a szélsőjobboldali terroristák világszerte szalagcímekre kerültek, például a 2011 júliusában a norvégiai Oslóban és Utøya szigetén, 2015 júniusában a dél-karolinai Charleston-ban, 2017 januárjában Québec-ben, 2019. márciusában Christchurch-ben és 2019 augusztusában az El Paso-ban elkövetett merényletekkel. Ahogy a nyilvánosság egyre tájékozottabb a jobboldali terrorizmus fenyegetésével kapcsolatban, és a politikai

⁶ A 3D nyomtatás jelentette kihívásokról bővebben: Nagy Zoltán András: A 3D nyomtatás, mint a jogrendszeret érintő új kihívás. Magyar Jog, 2017. 61. évf. 613 – 621. o.

⁷ Clarke, Colin P.: Trends in Terrorism: What's on the Horizon in 2020.

<https://www.fpri.org/article/2020/01/trends-in-terrorism-whats-on-the-horizon-in-2020/> (2020.05.14.)

⁸ Korinek László: A terrorizmus. Belügyi Szemle, 2015. 7-8. sz. 17-19. o

⁹ Mudde, Cas: The Ideology of the Extreme Right. Manchester University Press, Manchester/New York, 2000. 11. o.

¹⁰ A jobboldali extrémizmus összetett ideológiájáról bővebben: Boross Zsigmond Attila: A jobboldali extrémizmus összetett ideológiája – mint a terrorizmus potenciális hivatkozása – TERROR & ELHÁRÍTÁS, 2017/4. sz. 23-48. o.

döntéshozók elkezdik a problémát kezelni, fontos, hogy azt a terrorizmus e formájának a lehető legjobb megértése mellett tegyék.¹¹

Az extrém jobboldal erőszakának és terrorizmusának általános mintáját mostanáig relatíve gyakori incidensek jellemezték, alacsony számú áldozatokkal. Mivel az utóbbi két évtizedben elhomályosította a nagy léptékű, sok áldozatot követelő dzsihádistá terrorizmus, a jobboldali extrémista terrorizmus alacsonyán volt a biztonsági napirenden. Ugyanakkor a kisebb, de gyakori extrém jobboldali támadások is például több száz migránst öltek meg Oroszországban, 2006 és 2010 között. Az USA-ban 9/11 óta több embert öltek meg jobboldali, mint iszlám extrémisták. A Norvégiában 2011. július 22-én, és az új-zélandi Christchurch-ben, 2019. március 15-én elkövetett terrortámadások bizonyították, hogy az extrém jobboldali nézetek által inspirált magányos szereplők készek és képesek nagyszámú ember megölésére. Ezek az incidensek többé nem kivételes esetek, hanem Bjørge és Ravndal szerint úgy tűnik, hogy ezek egy új standardot állítottak az extrém jobboldali terroristák egy új generációja számára. Műveleteiket egyedül hajtják végre, de virtuális közösségek kötik össze őket az interneten, ahol számos személy inspirálódott példaképei modus operandijának utánzására, és arra, hogy túl próbálja szárnyalni őket. Azzal, hogy egyre több törvényhozó, politikus és kutató megkésve felismeri az extrém jobboldal terrorista cselekedetekre való potenciálját, a tárgy visszakerült a napirendre. Egyetértek Bjørge és Ravndal álláspontjával, hogy a témát illetően több kutatáson alapuló tudásra van szükség, mégpedig az erőszak volumenéről, a célpontok kiválasztásáról, az elkövetőkről, és a könnyítő körülményekről.¹²

III. Jobboldali extrémisták internethasználata nagyobb terrorcselekményekkel kapcsolatban

A Stormfront-on, a legrégebbi, legnagyobb, leglátogatottabb és legaktívabb szélsőjobboldali extrémista web fórumon¹³ 2008-ban egy felhasználó amellelt érvelt, hogy Nagy-Britannia a muszlim bevándorlás miatt polgárháborúval néz szembe. 2011. július 22-én ugyanez a felhasználó, akit Anders Breivik néven azonosítottak, 77 embert ölt meg az Oslo belvárosában és Utøya szigetén elkövetett terrortámadás során, Norvégiában. Röviddel a terrortámadás előtt az elkövető egy 1500 oldalas manifesztumot posztolt a Stormfront-ra, és több ezer embernek küldte el e-mailben. Az eset nem elszigetelt. Korunk terroristái az extrémista fórumok és a közösségi média platformjainak aktív használói.¹⁴ Az utóbbi évek során számos jelentősebb szélsőjobboldali terrortámadást kísért az elkövető által közzétett részletes manifesztum, amikben felvázolták az ideológiájukat, a motivációikat és a taktikai megfontolásaikat. Mivel az ilyen manifesztumok hamar a szélsőjobboldali erőszak esszenciális részévé váltak, Ware szerint sürgősen részletes elemzésükre van szükség.¹⁵ A jobboldali extrémistáknak történelmileg a zsidó, fekete, lesbikus, meleg, biszexuális, transznemű és queer (LGBTQ) közösségek voltak a célpontjai, de azokat meghatározhatják

¹¹Jessie Blackbourn – Nicola McGarrity & Kent Roach (2019) Understanding and responding to right wing terrorism, *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 2019. Vol. 14. No. 3. 183. o.

¹² Bjørge, Tore –Ravndal, Jacob Aasland: *Extreme-Right Violence and Terrorism: Concepts, Patterns, and Responses*. ICCT Policy Brief, Hága, 2019. 2. o.

¹³Scrivens, Ryan: Exploring Radical Right-Wing Posting Behaviors Online, *Deviant Behavior*, 2020. 3. o. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01639625.2020.1756391> (2020.05.14.)

¹⁴ Kleinberg, Bennett – van der Vegt, Isabelle – Gill, Paul: The temporal evolution of a far-right forum. *Journal of Computational Social Science*, 2020. 1-2. o. <https://link.springer.com/article/10.1007/s42001-020-00064-x> (2020.05.14.)

¹⁵ Ware, Jacob: Testament to Murder: The Violent Far-Right's Increasing Use of Terrorist Manifestos. ICCT Policy Brief, Hága 2020. 1. o.

egy kis és nagyvárosokon vagy országokon belüli kényes kérdések is. A radikális jobboldal ellenfeleikről gyűlölet-tartalmakat terjesztenek online.¹⁶

Viszonylag új az újságírók és politikai döntéshozók fokozott figyelme az erőszakos nyugati szélsőjobboldali extrémisták és terroristák internethasználatának széleskörű elterjedtségét illetően, mely legalább részben egy reakció a 2015-2016-ban online feltörő gyűlölet tartalomra, ami az USA-beli elnöki kampányból, és később Trump megválasztásából, a Brexit népszavazásból, az ISIS által inspirált vagy utasított terrortámadások áradatából, és a háború sújtotta Szíriából, Irakból és Afganisztánból nagyszámú menekült Európába érkezéséből eredt. A szélsőjobb előnyére akarja fordítani a félelmet és dühöt, amit a terrortámadások és a menekültválság generáltak, valamint a többi esemény által generált felfokozott érzelmeket, hogy növelje politikai erejét és új követőket toborozzon, többek között az interneten keresztül. 2017-ben fokozottabb figyelem irányult az internet szerepére a szélsőjobboldali tevékenység tekintetében a 2017. augusztusi, Virginia állambeli, charlottesville-i 'Unite the Right' felvonuláson történtek nyomán. 2018 során további figyelem irányult az online szélsőjobboldali tevékenységek – beleértve a dezinformációt és radikalizációt – politikai következményeivel kapcsolatos aggodalmakra, legalább részben az USA-ban elkövetett sikeres és sikertelen terrortámadások miatt, amelyek úgy tűnt, hogy jelentős online alkotóelemeket tartalmaztak.

A 2019. március 15-i christchurchi terrortámadás ezeket az aggodalmakat a „mainstreambe emelte”. Ez a terrortámadás különösen internet-centrikus volt, a manifesztum online megosztására irányuló előre megtervezett stratégiával és Facebook live video streammel. A 2019. áprilisi zsinagóga elleni terrortámadás Poway-ben, a 2019. augusztusi lövöldözés egy El Paso-i Walmart-ban, a 2019. októberi hallei, és más hasonló terrortámadások még tovább fokozták a szélsőjobboldali extrémisták internethasználatára irányuló figyelmet.¹⁷

III.1. Christchurch

„2019. március 15-én Brenton Tarrant romba döntötte Új-Zéland elképzelését az alacsony szintű terrorfenyegetettségéről.”¹⁸ Az ausztrál származású magányos elkövető az új-zélandi Christchurch két mecsetében megölt 50 embert, sok másikat megsebesítve (egy személy később belehalt a sérüléseibe). Röviddel a támadás előtt 74 oldalas manifesztumát e-mailben elküldte politikusoknak és sajtóorgánumoknak, és a terrortámadásának egy részét Facebookon livestreamelte.¹⁹ A manifesztum címe „The Great Replacement” (A nagy kicserélés), mely nevét Renaud Camus Great Replacement-jében kidolgozott összeesküvés elméletekről kapta.²⁰ Egy héten belül az új-zélandi Chief Censor (Fő Cenzor) „objectionable publication-ként” (kifogásolható anyagként) osztályozta a manifesztumot, és a terrorcselekményről FPS videójátékhoz hasonló stílusban készült 17 perces videót. A videóhoz a nézők valós időben kommentelhettek, amely a „performance crime-nak” (teljesítménybűnözés) egy formája, aminek célja más alt-jobb követők inspirálása volt. Ezek

¹⁶ Scrivens, Ryan –Davies, Garth – Frank, Richard: Measuring the Evolution of Radical Right-Wing Posting Behaviors Online, *Deviant Behavior*, 2018. 1. o.

¹⁷ Maura Conway, Ryan Scrivens, Logan Macnair: Right-Wing Extremists' Persistent Online Presence: History and Contemporary Trends. ICCT, Hága, 2019. 2. o.

¹⁸ Battersby, John: Security sector practitioner perceptions of the terror threat environment before the Christchurch attacks, *Kōtuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online*, 2019. Vol. 15. No. 2. 1. o.

¹⁹ Crothers, Charles –O'Brien, Thomas: The Contexts of the Christchurch terror attacks: social science perspectives. *Kōtuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online*, 2020. Vol. 15. No. 2. 248. o.

²⁰ Besley, Tina –Peters, Michael A.: Terrorism, trauma, tolerance: Bearing witness to white supremacist attack on Muslims in Christchurch, *New Zealand, Educational Philosophy and Theory*, 2020. Vol. 52. No. 2. 112. o.

az anyagok ugyan be lettek tiltva Új-Zélandon, de különféle oldalon még mindig elérhetőek. Törökországban Erdogan elnök a jelenlegi választási kampánya részeként többször is visszajátszott elhomályosított részletet a videóból. Besley és Peters felteszi a kérdést, hogy a betiltásuk szimplán csak mélyebbre, sötétebb oldalak felé tereli-e őket, mint a 4 chan és 8 chan, ahol továbbra is radikalizálhatják az arra fogékonyakat.²¹ Az elkövető által látogatott chat szobán a követők éljenezték és bátorították őt, miközben ártatlan emberek haltak meg. Továbbá az elkövető videojátékokat, és az egyik legnépszerűbb youtuber, PewDiePie-t említette és ún. „easter egg-eket” hagyott hátra, ami játékos terminológiában rejtett üzenetet vagy képet jelent, ami felfedi egy munka „valódi” jelentését. A szélsőjobboldali extrémisták ugyanazokat a toborzó technikákat használják online, mint az ISIS, mint “megtévesztő szándékú koholt narratívák és hamis koncepciók használata, különböző online platformokat megcélzó üzenetekkel”.²²

Hogy hatalmas tömegeket érjen el, Tarrant az elkövetés megkezdése előtt a kamerába mondta, hogy „remember lads, subscribe to PewDiePie.” (ne felejtsetek el feliratkozni PewDiePie-ra, fiúk), mellyel az egyik legtöbb feliratkozóval rendelkező youtuber-re, Felix Kjellberg-re utalt. Kjellberg, – youtuber néven PewDiePie – mélységesen elítélte a cselekményt. Azzal, hogy rákényszerítette Kjellberg-re, hogy nyilatkozzon a terrorcselekményről, az elkövetőnek sikerült elérnie, hogy annak híre eljusson PewDiePie követőinek tízmillióihoz.²³ A terrortámadásról készült videó még mindig terjed a Facebook-on. A cég 2019. szeptember végéig legalább 3 millió posztot távolított el.²⁴ A christchurchi terrortámadás során az internet terrorista célokra való felhasználásának eddig példátlan elemei voltak tapasztalhatóak. A terrorcselekményről készült livestreamelt videó és az elkövető manifesztuma gyorsan elterjedt az interneten, ami az online terrorista tartalmak ellen történő harc új kihívásaira mutatott rá.²⁵ A terroristák gyakran új technológiák korai alkalmazói, az újonnan felbukkanó platformokat használják online kommunikációra és a terjesztési stratégiájukhoz. Elegendő tervezéssel és szimpatizáló online közösségek támogatásával a terrorcselekmények gyorsan el tudnak terjedni az interneten, mielőtt a hálózati szolgáltatók és bűnüldöző szervek reagálhatnának.²⁶ Tarrant írt előítéletes kijelentéseket jobboldali extrémista oldalakra, mint világszerte több százan mások, és a manifesztuma a terrorcselekménye elkövetését olyan kevés idővel előzte meg, hogy a biztonsági szektornak nem volt ideje azt megakadályozni. Ezért Battersby és Hall szerint, hacsak nem kerül napvilágra a szándékára mutató új információ, addig nem megalapozott az állítás, hogy a biztonsági szektor hanyagsága miatt nem került felfedezésre.²⁷

²¹ Besley-Peters: i.m. 112. o.

²²Duff, Michelle: Gaming culture and the alt-right: The weaponisation of hate <https://www.stuff.co.nz/national/christchurch-shooting/111468129/gaming-culture-and-the-alt-right-the-weaponisation-of-hate?cid=app-iPhone> (2020.05.14.) Idézi: Besley –Peters: i.m. 112. o.

²³ Lorenz, Taylor: The Shooter’s Manifesto Was Designed to Troll The violent rhetoric was written for an audience. <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2019/03/the-shooters-manifesto-was-designed-to-troll/585058/> (2020.05.14.)

²⁴Uberti, David: The Christchurch Terror Attack Video Is Still Spreading on Facebook. https://www.vice.com/en_us/article/wjw93n/the-christchurch-terror-attack-video-is-still-spreading-on-facebook (2020.05.14.)

²⁵Europol The Internet Organised Crime Threat Assesment, Europol, Hága, 2019. 48. o. <https://www.europol.europa.eu/iocta-report> (2020.05.14.)

²⁶ Uo. 9. o.

²⁷ Battersby, John – Ball, Rhys: Christchurch in the context of New Zealand terrorism and right wing extremism, Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism 2019. Vol. 14. No. 3. 6. o.

III.2. Poway

2019. április 27-én John Timothy Earnest egy poway-i zsinagógában egy személyt megölt, és hármat megsebesített. A támadás előtt egy manifesztumot töltött fel az internetre, melyben azt állította, az új-zélandi terrortámadás volt a saját támadásának a katalizátora, továbbá azt is, hogy azért cselekedett így, “because the Jewish people are destroying the white race.” („mert a zsidók tönkreteszik a fehér fajt.”) Earnest magára vállalt egy a kaliforniai Escondido-ban 2019. március 24-én az Dar-ul-Arqam Mosque and Islamic Center-ben történt gyújtogatást is.²⁸

III.3. El Paso

2019. augusztus 3-án az Allenből származó 21 éves Patrick Wood Crusius egy El Paso-i Walmart-ban tüzet nyitott a vásárlókra egy GP WASR-10 típusú fegyverrel, 20 ember életét kioltva. Később 2 személy belehalt a sérüléseibe, mellyel az áldozatok száma 22-re emelkedett. A támadás során 26 ember sérült meg.²⁹ Az elkövető 2019. június 19-én a fegyverét az internetről vásárolta, és hozzá 1000 darab 7,62 x 39 milliméteres üreges hegyű lőszert. Valamikor 2019. augusztus 3. előtt az elkövető létrehozott egy „The Inconvenient Truth” (A kellemetlen igazság) című dokumentumot, mely úgy kezdődik, hogy "This attack is a response to the Hispanic invasion of Texas. They are the instigators, not me. I am simply defending my country from cultural and ethnic replacement brought on by the invasion." (Ez a támadás egy válasz Texas hispán inváziójára. Ők az uszítók, nem én. Én szimplán csak védem az országot az invázió által hozott kulturális és etnikai felcseréléstől.) Crusius augusztus 3-án, az elkövetést megelőzően azt feltöltötte az internetre.³⁰

III.4. Halle

2019. október 9-én, Jom Kippur idején a 27 éves Stephan Balliet erőszakkal próbált meg behatolni a zsinagógába, a németországi Halle/Saale-ben, hogy online livestreamelt vérfürdőt rendezzen. Az épületbe nem sikerült behatolnia, ezért véletlenszerűen lelőtt egy arra járó nőt. Majd egy másodlagos célpontjához, egy török étteremhez ment, ahol lelőtte a második áldozatát. Koehler szerint az elkövető egy a korábbi terrortámadások által inspirált „copycat attacker” (utánzó elkövető). A hallei támadás számos trendet tükröz és bizonyít, beleértve a jobboldali terrorizmus internacionalizálódását, továbbá az eset kiemelkedik olyan szempontból, hogy ez volt az első alkalom, hogy terrorista házi készítésű lőfegyvert használt az elkövetéséhez. Az elkövető egy sisakra szerelt okostelefont használt a Twitch nevű játékos platformon történő livestreamhez. Délelőtt 11:57-kor közzétett egy linket a Twitch livestreamről a 4chan anime board-jához lazán kötődő, már eltávolított Meguca nevű közösségi média képhálózat oldalra, és a manifesztumát is oda töltötte fel. A Twitch szerint csak 5-en látták élőben a livestreamet, az adminisztrátoroknak 30 percbe telt megtalálni és eltávolítani a videót, amit addigra körülbelül 2200-an láttak.³¹

²⁸Assessing the Threat of Mass Attacks in Texas: A State Intelligence Estimate, Texas Fusion Center Intelligence & Counterterrorism Division Texas Department of Public Safety, Texas, 2020. 16-17. o.
https://www.dps.texas.gov/director_staff/media_and_communications/2020/txMassAttackAssessment.pdf (2020.05.14.)

²⁹ Macklin: i.m. 1. o.

³⁰ United States of America v. Patrick Wood Crusius, Case 3:20-cr-00389-DCG 02/06/20. 1-2. o.
<https://www.justice.gov/usao-wdtx/file/1245756/download> (2020.05.14.)

³¹ Koehler: i.m. 14. o.

Az elkövető egyértelműen a világ figyelmét akarta. “I believe the Holocaust never happened,” (Úgy hiszem, a holokauszt soha nem történt meg), mondta az Amazon tulajdonú Twitch-en, a livestream során. A Christchurch elkövető nyomdokaiban járt, akinek a livestreamelt támadása 2019 márciusában elárasztotta a Facebook-ot, de azzal ellentétben, a hallei merénylet videója nem terjedt el az interneten. Miután a Twitch-ről eltávolításra került, a felvétel tovább keringett a Telegramon, 4chan-en, és más kevésbé szabályozott oldalakon, potenciálisan több tízezreket elérve, de az elkövető antiszemita propagandája nem terjedt el a nagyobb platformokon, mint a Facebook és YouTube. Hat hónappal azelőtt a Facebook nem tudta visszafogni a Christchurchi elkövető videójának terjedését. Mire azt egy felhasználó flag-elte, 29 perccel azután, miután az élőben ment, addigra a támogatók letöltötték a videót és legalább 800 szerkesztett verzióját készítették el. Arról 24 órán belül 300.000 vagy több példány került vissza a Facebook-ra.

A hallei zsinagógai lövöldözés a Big Tech „viral” erőszak elleni szövetségének, „The Global Internet Forum to Counter Terrorism-nek” az első nagy tesztje volt. A 2017-ben alapított Facebook, Twitter, Microsoft és YouTube közötti társulás egy önálló terrorizmusellenes csoport, amelybe az Amazon is beletartozik. Az cégeknek és kormányoknak segít valós időben koordinálni a támadásokra adott választ. Fő eszköze a terrorista tartalom elleni harcban a 200,000 “hash-ből”, vagy digitális ujjlenyomatból álló megosztott adatbázisa, amiket a platformok létező propaganda azonosítására használhatnak. Miután a Twitch eltávolította a lövöldöző videóját, megosztotta a tartalom hash-ét a társulás adatbázisával, mely azután tovább osztotta a hash-t a többi partnerével. A cél az, hogy lehetővé tegyék a hash-t a biztonsági eszközeikbe helyező cégeknek, hogy lenyomozzák a tartalmat a platformjaikon vagy, hogy egyáltalán megakadályozzák a feltöltést. A társulás nagyrészt sikeres volt a zsinagógai lövöldözésről készült videó terjedésének visszafogásában, mely ugyan a kisebb oldalakon elérhető maradt, köztük a BitChute and Kiwi Farms platformokon. „A Big Tech cégeknek közeli kapcsolata van egymással” – nyilatkozta Hadley, akinek a csoportja főleg a kisebb cégekre fókuszál. „A tevékenységek koordinálása nehezebb a több száz kisebb platformokon.” Ezek a kapcsolatok kulcsfontosságúak lesznek, ahogy a fehér felsőbbrendűséget hirdető és más erőszakos szereplők virálissá próbálják tenni a terrortámadásaikat.³²

III.5. Haunau

2020. február 19-én, körülbelül este 10 órakor Tobias Rathjen tüzet nyitott a németországi Haunau Midnight nevű vízipipa bárjában, megölve 3 embert. Azután 2 km-t autózott a Kesselstadt városrészbe, ahol az Arena Bar & Cafe-ra nyitott tüzet, további 5 ember életét kioltva. Ez után elautózott pár száz métert az otthonáig, ahol lelőtte az anyját, mielőtt önmagával is végzett volna. A támadás utáni órákban fény derült arra, hogy több az internetre feltöltött anyagai alapján az elkövetőre a tradicionális szélsőjobb, a faji alapú és a bevándorlás-ellenes narratívák kombinációja hatott, és több obskúrus összeesküvés elmélet. Crawford és Keen szerint az ügy a további kutatás szükségességét szemlélteti ezen ideák kereszteződésének és az online ökoszisztémának tekintetében, ahol ezek virágzanak, és ahol az olyan elképzelések, mint a „the Great Replacement” elmélet hevesen propagáltak, melynek aspektusai visszaköszönnek Rathjen manifesztumában. Crawford és Keen szerint ez az átfogó idea köti össze a látszólag különböző terrortámadásokat egy ideológiailag analóg terrorcselekmények globális hálózatában. Az elkövető 2020. február 13-án Youtube csatornát

³²Uberti, David: The German Synagogue Shooter's Twitch Video Didn't Go Viral. Here's Why. https://www.vice.com/en_us/article/zmjgzw/the-german-synagogue-shooters-twitch-video-didnt-go-viral-heres-why (2020.05.14.)

hozott létre, amire 14-én egy videót töltött fel, „Tobias Rathjen” címmel, melyben az USA állampolgárait figyelmeztette rejtett katonai bázisokra, ahol gyermekeket kínoznak. A videó leírásába linkelt személyes weboldalára Rathjen 3 videót töltött fel németül, amiből a hatóságok csak kettőhöz tudtak hozzáférni, egy 24 oldalas német nyelvű szöveg mellett, amit sokan manifesztumként értelmeznek, két rövidebb melléklettel együtt. A tény, hogy német és angol nyelven tett közzé anyagokat, és kezdetben angolul vett fel videót, jelzi, hogy az elkövető egy globális közönséget kívánt elérni, és a szélsőjobboldali terrorizmus további internacionalizálódására mutat rá.³³

A hatóságok a cselekményt hazai terrorizmusként (domestic terrorism) kezelik. A nyomozók szerint Rathjen egyedül cselekedett, de a hatóságok próbálják kideríteni, hogy voltak-e mások, akik tudtak a terrorcselekményről vagy támogatták azt, és utánanéznak az elkövető minden lehetséges hazai vagy külföldi kapcsolatának. Rathjen nem volt büntetett előéletű és nem volt a német belföldi hírszerző ügynökség szeme előtt. „Már olyan etnikai csoportjaink, fajok és kultúrák vannak köztünk, amik minden szempontból destruktívak”, írta Rathjen a 24 oldalas szónoklatában. „A következő népeket teljesen ki kell irtani” – írta, és felsorolt két tucat országot, a nagy részük muszlim. Rathjen továbbá részletezte az attól való félelmét, hogy évek óta állami megfigyelés alatt áll és a megfigyelést okolta azért, hogy nem tudott kapcsolatot létesíteni nőekkel. Azt is állította, hogy többször megkereste a rendőrséget az összeesküvés elméleteivel. Az elkövetőnek 2013 óta volt fegyvertartási engedélye. Németország 83 millió lakosából 5,4 milliónak vannak lőfegyverei. A fegyvertulajdonosoknak háttérellenőrzésen kell átmennie, ebbe az is beletartozik, hogy nem lehetnek elmebetegek.³⁴ Peter Neumann, a londoni International Centre for the Study of Radicalisation igazgatója szerint a manifesztum alapján az elkövető úgy tűnik, „mint aki egész éjjel összeesküvés videókat néz a YouTube-on. Szélsőjobb + Incel + valami, ami egy jelentős mentális problémának tűnik.”³⁵

IV. The Great Replacement elmélet

2019. március 15-én Brenton Tarrant, a christchurchi terrorcselekmény elkövetője az elkövetés előtt bejelentette a szándékait a 8chan-on, manifesztumát az oldalra linkelte, és livestreamelte a támadását Facebook-on egy linken keresztül, amit a 8chan’s /pol/ felületére is kiposztolt. John Earnest, a 2019. áprilisi Poway-i és Patrick Crusius, a 2019. augusztusi El Paso-i terrortámadás elkövetői is posztoltak manifesztumot a 8chan-ra, és mint Tarrant, azokban mindketten merítettek a „The Great Replacement” elméletből, Crusius explicit, Earnest implicit módon. Tarrant manifesztuma kifejezetten említi a ‘the Great Replacement-et’, mint a támadás mögötti motivációt. Ezen összeesküvés elmélet mögötti fő ideák évek óta jelen vannak a szélsőjobboldali körökben, de az Institute for Strategic Dialogue extrém jobboldali miliókben végzett kutatása szerint az elmélet nem csak az erőszakos extrém jobboldali csoportokban dominál a „dark social” platformokon, hanem a szélsőjobb nyelvzetében és ideológiáiban, a xenofób és nativista csoportokban, európai és azon túli politikai pártokban is. Különösen az elmélet központi szerepe a Christchurch

³³ Crawford, Blyth – Keen, Florence: The Hanau Terrorist Attack: How Race Hate and Conspiracy Theories Are Fueling Global Far-Right Violence. CTC Sentinel, 2020. Vol. 13. No. 3.

³⁴ Mchugh, David – Rising, David – Jordans, Frank: German gunman calling for genocide kills 9 people. <https://apnews.com/b5736c3dba1d677e89ef947bcf5ab213> (2020.05.14.)

³⁵ Hume, Tim: Gunman Kills 9 in Hookah Bars in Suspected Far-Right Terror Attack in Germany. https://www.vice.com/en_us/article/z3byd9/gunman-kills-9-in-hookah-bars-in-suspected-far-right-terror-attack-in-germany (2020.05.14.)

terrortámadásban igényli, hogy a törvényhozók újraértékeljék az olyan csoportok fenyegetését, akik továbbra is támogatják és terjesztik az elméletet online.

A francia filozófus és író Renaud Camus alkotta meg a kifejezést a 2011-es *Le Grand Remplacement* (The Great Replacement) című könyvében. A teória támogatói amellel érvelnek, hogy a fehér európai populációkat migrációval és a kisebbségi közösségek növelésével etnikai és kulturális szinten szándékosan felcserélik. Az idea gyakran demográfiai prognózisokra támaszkodik, hogy nyugati populációs változásokra mutasson rá, és arra, hogy az etnikailag fehér populációk kisebbséggé válhatnak. Bizonyos etnikai és vallási csoportok – elsősorban a muszlimok – tipikusan kiemelték, mint kulturálisan összeegyeztethetetlenek a nyugati országokban élő fő csoportok életével, és ezért különös fenyegetést jelentenek. A teória szorosban kapcsolódik más fehér felsőbbrendűséget hirdető, etno-nacionalista és nativista körökben népszerű elméletekhez, köztük a white genocide/fehér fajirtás és Eurabia ideáihoz, úgy, hogy ezek a koncepciók gyakran szinonimaként használtak.

A „white genocide” (fehér fajirtás) kifejezést először David Lane népszerűsítette, amellel érvelve, hogy a fehér lakosságokat bevándorlással, integrálással, abortusszal és fehér emberek elleni erőszakkal cserélik fel. Abban különbözik a Great Replacement elmélettől, hogy az gyakran explicit módon antiszemita összeesküvés elméletekhez kötött, arra utalva, hogy a zsidók szándékosan szervezik a lakosság felcserélését. Az „Eurabia-t” a 2000-es évek elején Bat Ye’or (aka. Gisèle Littman) indítványozta, amellel érvelve, hogy a nyugati országokat lassan iszlám uralom alá hajtják. Anders Breivik, norvég terrorista sokat utalt az Eurabia iszlamizáció elméletre. 2011 óta a „Great Replacement” ezen ideák egy aggasztóbb és potenciónalisán veszélyes területre való fejlődését kezdte el képviselni, a fehér emberek teljes felcserélését és az elit összeesküvését hangsúlyozva.³⁶

A Generation Identity Europe Census 2012 áprilisa és 2019 áprilisa között 1,5 millió, a Great Replacement elméletre hivatkozó angol, francia, és német nyelvű tweet-et azonosított, melyek mennyisége a Christchurch terrortámadást megelőző hét évben egyenletesen nőtt. 2014-től 2018-ig a teóriát említő tweetek száma 120,000-ról 330,300-ra emelkedett, túlnyomó többségük francia felhasználóktól származott. Az extrém jobboldali közösségek választékos módszerekkel közvetítik az elméletet, köztük dehumanizáló rasszista mémekkel, demográfiai adatok elferdítésével és már tévesnek bizonyított tudományos eredmények használatával. Az elméletet propagálók megtalálták a módjait, hogy különböző internetes peremközösségek sérelmeit beépítsék, a bevándorlás-ellenes, anti-LGBT, abortuszellenes és intézményellenes narratívák összekapcsolásával. A teória extrém cselekedetek elkövetésére képes inspirálni a híveit, a nem-erőszakos etnikai tisztogatástól, a „remigráción” át a népirtásig, részben azért, mert a teória képes a krízis narratíváival sürgető érzést kelteni.³⁷

V. Következtetések

Egyetértek Boross-sal abban, hogy alapvető nemzetbiztonsági feladat az extrémizmus elleni fellépés.³⁸ Az internet a rendvédelmi szervek számára is használandó kommunikációs csatornaként. A médiafigyelés kiteljesedéseként a radikalizálódó hírportálokon, fórumoldalokon rövid tanulmányokkal, hozzászólásokkal mintegy moderálni, a szélsőséges, befolyásoló propagandát, lejártni, kiszorítani is lehet, amihez képzett, motivált állomány

³⁶ Davey, Jacob – Ebner, Julia: ‘The Great Replacement’: The Violent Consequences Of Mainstreamed Extremism. Institute for Strategic Dialogue, London, 2019. 7-8. o.

³⁷ Davey – Ebner: i.m. 7-8. o.

³⁸ Boross Zsigmond Attila: Humán faktor (Az emberi tényező szerepe az extrémizmus-elhárítás kérdéskörében). Nemzetbiztonsági Szemle. 2014. 2. évf. 2. sz. 139. o.

szükséges.³⁹ Egyetértek Kis-Benedekkel és Kenedlivel, hogy fontos a terrorizmus propagandájával szembeni fellépés. Különösen az interneten terjesztett tanok, toborzó videók felkutatása, az eredetük megállapítása és azok eltávolítása is szükséges, megóvva ezáltal azokat a személyeket, akik magukban hordozzák a radikalizálódás lehetőségét.⁴⁰ A potenciális radikalizáló képességük miatt aggályosnak tartom, hogy fentebb említett manifesztumok könnyűszerrel, akár akaratlanul is megtalálhatóak az interneten. A „The Great Replacement” Google keresésre a 9. a találat Tarrant manifesztuma PDF formátumban.⁴¹ A társadalomra, az elkövető környezetére is felelősség hárul, hogy felismerjék a radikalizálódás jeleit. Mivel az online felületek, a weboldalak és fórumok „korai figyelmeztető rendszerként” funkcionálnak a terrorcselekményeket illetően⁴², a szélsőjobb oldali extrémisták által frekvenciált online felületek nyomon követését a terrorcselekmények megelőzése szempontjából elengedhetetlen fontosságúnak tartom.

³⁹ Uo. 156. o.

⁴⁰ Kis-Benedek József – Kenedli Tamás: A terrorfenyegetettség új tendenciái és lehetséges válaszlépések. Szakmai Szemle, 2015/1. 31. o.

⁴¹ Tarrant, Brenton: The Great Replacement. https://www.ilfoglio.it/userUpload/The_Great_Replacementconvertito.pdf (2020.05.14.)

⁴² Conway, Maura: Terrorist ‘Use’ Of The Internet And Fighting Back. Information & Security: An International Journal, 2006. 19. sz. 21. o.